

**Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity**  
**Magisterské studium**  
**Akademický rok 2012/ 2013 - zimní semestr**

PhDr. Michal Vašečka, Ph.D.  
Mgr. Kateřina Janků, PhD.  
Mgr. Michal Nekorjak, PhD.  
Mgr. Adéla Suralová

**SOC 566 Výzkum migrace a etnicity**

**Zaměření kurzu:**

Volitelný kurz „Výzkum migrace a etnicity“ je určený pro studenty magisterského studia oboru Sociologie na Fakultě sociálních studií Masarykovy Univerzity. V kreditním systému je možné získat 12 kreditů. Workload kurzu tak je 24 hodin práce týdně, tj. 312 hodin práce celkem.

**Anotace:**

Kurz představuje aktuální probíhající výzkumy týkající se migrace a etnicity, které realizuje katedra sociologie na všech svých odděleních. Vedle prezentace nejčerstvějších výsledků zkoumání, umožňuje frekventantům také nahlédnout do konceptuálního zázemí a živého procesu bádání. Vedle kmenových členů katedry se mohou frekventanti osobně setkat s významným/ou představitelem/kou aktuálního světového výzkumu migrace. Hostem kurzu v roce 2012 bude Dr. Martin Kahanec z Central European University v Budapešti.

**Organizace kurzu:**

Kurz je jedno-semestrový, organizovaný v blocích ve formě 7 seminářů trvajících 2 x 90 minut. Posluchači mají k dispozici základní texty v elektronické formě zavěšené v Informačním systému. Další literatura je k dispozici v knihovně FSS, na internetu a u přednášejících.

**Kompetence:**

Studenti mají možnost prohloubit znalosti z oblasti metodologie v kontaktu s experty provádějící vlastní výzkum migrace, etnických vztahů a aspektů života spojených s etnicitou. Studenti si osvojí postupy tvorby projektů a vylepší své schopnosti použít teoretické koncepty ve výzkumu. Zároveň se studenti seznámí s nejaktuálnějšími výzkumy v oblasti migrace a etnicity.

**Výstupy:**

Analýza českých politik a strategických dokumentů z oblasti migrace a integrace etnických menšin. U vybraných studentů příprava projektu diplomové práce a její konzultace.

### **Podmínky pro absolvování kurzu:**

Každý student může získat maximálně 50 bodů, v případě zisku méně jako 25 bodů student neuspěl a zkouška mu nebude zapsána. Úkoly budou vyhodnocovány průběžně, studenti jsou povinni absolvovat písemnou zkoušku i v případě, že za odevzdané úkoly budou mít víc než 25 bodů. Jednotlivé úkony jsou hodnoceny tímto způsobem:

1. Průběžné studium textů a odevzdání sedmi studií z povinné četby v rozsahu cca 1.000 slov (maximálně 5 bodů za každou přehledovou studii - spolu maximálně 35 bodů);
2. Písemná zkouška (maximálně 15 bodů).

### **Systém hodnocení:**

Systém hodnocení je dvoustupňový. Podmínkou získání zápočtu je odevzdání 7 textů, každá cca 1.000 slov. Tyto texty budou sloužit jednak studentům jako příprava na závěrečnou zkoušku, jednak jako podklad pro diskuzi na konzultacích. Studenti zpracovávají studie v průběhu semestru a každou z nich odevzdají (vlození do Informačního systému - Odevzdávárna) v následujících termínech:

28.09. 2012 (1. studie z témat I. bloku)  
30.09. 2012 (2. studie z témat II. bloku)  
14.10. 2012 (3. studie z témat III. bloku)  
28.10. 2012 (4. studie z témat IV. bloku)  
11.11. 2012 (5. studie z témat V. bloku)  
25.11. 2012 (6. studie z témat VI. bloku)  
09.12. 2012 (7. studie z témat VII. bloku)

Úkoly odevzdané po termínu budou hodnoceny s 50% penále.

### **Stupnice hodnocení:**

50 - 45 bodů	<b>A</b>
44 - 40 bodů	<b>B</b>
39 - 35 bodů	<b>C</b>
34 - 30 bodů	<b>D</b>
<u>29 - 25 bodů</u>	<b>E</b>
24 - 0 bodů	<b>F</b>

### **Kontakt na koordinátora předmětu:**

PhDr. Michal Vašečka, Ph.D.: [mvasecka@fss.muni.cz](mailto:mvasecka@fss.muni.cz), konzultační hodiny: Středa 10.00 – 13.00

### **Obsah kurzu:**

Kurz je vyučován jednou za dva týdny, začíná se první týden v semestru. Vyučovacím dnem je úterý, místnost M117.

## **I. blok (1. týden - 18.09.2012):**

### **DR. MICHAL VAŠEČKA: VÝZKUM ETNICITY A MIGRACE JAKO SPECIFICKÝ TYP VÝZKUMU**

Seminář se zaměří na analýzu faktorů, které ovlivňují kvalitu sociálně - vědního výzkumu při zkoumání etnicity a migrace. Studenti budou mít možnost zamyslet se nad etnicizací a racializací výzkumu, výzvami při kolekci dat v sčítání obyvatelstva a omezeními public policy research. Seminář přinese informace o specifických metodách výzkumu etnických vztahů - Oral History a tzv. deliberative polling jako metodě spojující výzkum a práci s respondenty.

#### Povinná literatura:

- France Winddance Twine: Racial Ideologies and racial Methodologies. In: France Winddance Twine - Jonathan W. Warren: Raging Research - Researching Race. NYU Press, New York 2000. pp. 1-34. /CZ - 29 strán/
- Daniel Škobla, Tadas Leončikas, Martina Štěpánková: Etnicita ako štatistický ukazovateľ pri monitorovaní životných podmienok a diskriminácie , UNDP 2008. pp. 58-82. /SK - 24 strán/
- Veselý Arnošt - Nekola, Martin (eds.) (2007). *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Praha: Slon., Kapitola 1 – Verejná politika, pp 15-40. /CZ – 25 strán/

#### Doplňující literatura:

- Abrams, Lynn: Oral History Theory. Routledge, London 2010..
- Deliberative polling: <http://cdd.stanford.edu/polls/docs/summary/>

Úkol na 2. týden: (studenti si vyberou jedno téma)

(1) Zamyslete se nad možnými způsoby předcházení vlivu etnicity a rasy tazatele na výsledky výzkumu.

(2) Navrhněte změnu zberu etnických dat v cenzu /metodologické pojednání/.

(3) Je metoda „deliberative polling“ vhodná pro výzkum etnických vztahů?

Rozsah práce: 1000 slov

Deadline: 28.09.2012

## **II. blok (3. týden - 02.10.2012):**

### **MGR. ADÉLA SOURALOVÁ: GENDER, MIGRACE A „DOMESTIC WORK“ (PŘÍKLAD ČESKÉ „ANOMÁLIE“: ČESKÉ CHŮVY VE VIETNAMSKÝCH RODINÁCH)**

Seminář se zaměří na téma genderované a genderující migrace a bude sledovat celosvětově vzrůstající poptávku po tzv. „migrant domestic workers“ a au pair. Ze zahraničního kontextu se pak pozornost přesune do českého, když budeme kriticky sledovat, jak zahraniční modely a interpretační rámce (ne)fungují v tomto geografickém prostoru. Příkladem pro diskusi pak bude výzkum českých chův ve vietnamských rodinách.

#### Povinná literatura:

- Lutz, H. 2008. „Introduction.“ Pp 1-6 In *Migration and domestic work: A European Perspective on a Global Theme*. Aldershot: Ashgate.
- Morokvasic, M. 2009. „Usazení v mobilitě: genderové souvislosti evropské migrace po roce 1989.“ *Sociální studia*, Vol. 6, No. 1.

#### Doplňující literatura:

- Hochschild, A. R. 2008. „Láska a zlato. Globální řetězce péče.“ Pp. 107–128 in Hrubec, M. (ed.). *Sociální kritika v éře globalizace. Odstraňování sociálně-ekonomických nerovností a konfliktů*. Praha: Filosofia.
- Hess, S., Puckhaber, A. 2004. „big sisters' are better domestic servants?! comments on the booming au pair business.“ *Feminist review*, Vol. 77, No. 1: 65–78.

#### Úkol:

(1) Jak byste na základě povinné literatury charakterizovali/y postavu „migrant domestic worker“? (Jaký) je rozdíl mezi takovou pomocnicí a au pair? Jak byste charakterizovali/y rodiny poptávající služby pomocnic v domácnosti?

(2) Co jsou to globální řetězce péče a jak souvisejí s novým typem mobility, který popisuje např. Mirjana Morokvasic?

Rozsah práce: 1000 slov

Deadline: 30.09.2012

### **III. blok (5. týden - 16.10.2012):**

#### **DR. KATEŘINA SIDIROPULU JANKŮ: O LEPERIBEN. EPISTEMOLOGIE A ETIKA APLIKOVANÉHO VÝZKUMU**

Seminář se bude zabývat vztahem epistemologického zázemí výzkumu a etických dimenzí zkoumání, se zaměřením na specifika výzkumu, který se dotýká tématu mezietských konfliktů a romské identity. Zvláštní pozornost budeme věnovat tématu aplikovaného výzkumu, jeho hodnotového pozadí a obhajitelnosti z hlediska náležitostí akademické práce. Součástí bude představení a diskuse projektu aplikovaného výzkumu O leperiben / Paměť romských dělníků.

#### Povinná literatura: (v doporučeném pořadí čtení)

- Said, E. W. 2008. „Úvod.“ Pp 11-40 in *Orientalismus. Západní koncepce Orientu*. Praha: Paseka. (30CZ)
- Lepselter, S. 2008. „The politics and poetics of folklore: the Journal of the Gypsy Lore Society, 1937-1947.“ *Roma* (44-45), 1998. Pp 39-51 (13AJ)
- Pavelčíková, N. 1999. „Krise a hledání nového východiska.“ Pp 81-117 in *Romské obyvatelstvo na Ostravsku (1945-1975)*. Ostrava: Ostravská univerzita Ostrava, Filozofická fakulta. (37 CZ)

#### Doplňující literatura:

- Hirt, T. 2008. Výhledy a útrapy aplikované antropologie v ČR: Příspěvek k debatě o výzkumu jedné sporné problematiky. *Biograf* (46): 23 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=4603>. (14CZ)
- Matoušek, P. 2008. Rozvažování nad etickými otázkami sociálně-vědného výzkumu. *Biograf* (47): 18 odst. <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=4706> (10CZ)

- Popis projektu Paměť romských dělníků. (4CZ)

#### Úkol na 5. týden:

V zahraničí (i mimo prostor EU) najdete a představte příklad aplikovaného sociálně-vědného výzkumu v oblasti migrace a etnických vztahů, který souzní s vaším světovým názorem, případně kterého byste se rádi aktivně zúčastnili. Explicitně formulujte hodnotové pozadí projektu. Navrhněte realizaci obdobného projektu v českých podmínkách (ideálně také v rámci jakých institucí by mohl probíhat a kým by mohl být financován) a stručně naformulujte projektový záměr pro případného donora.

#### Úkol na 6. týden:

Představte epistemologická východiska, na nichž jsou postaveny texty autorů čteny III. bloku, jejich metody zkoumání a způsob zacházení s etickými aspekty svého bádání. Texty můžete v tomto směru také ohodnotit vlastním komentářem.

Rozsah práce: 2 x 500 slov

Deadline: 14.10.2012

### **IV. blok (7. týden - 30.10.2012):**

#### **DR. MICHAL VAŠEČKA: SPECIFICITA VÝZKUMU V PROSTŘEDÍ MARGINALIZOVANÝCH ROMSKÝCH KOMUNIT.**

Seminář se bude věnovat specifické skupině Romů a marginalizovaných romských komunit jako předmětu výzkumu, který má svoje specifika. Studenti budou mít možnost analyzovat plusy a mínusy kvantitativních a kvalitativních přístupů při výzkumu v marginalizovaných komunitách, zamyslet se nad rozdíly mezi akademickým a public-policy výzkumem a zjistit jaké jsou rozdíly při výzkumu jednotlivců (sociologie) a komunit (sociografie). Seminář bude analyzovat konkrétní výzkumy kvantitativní i kvalitativní v ČR a SR, sociografické mapování v ČR a SR, etnografické mapování konkrétních romských komunit v ČR, právní akademický výzkum i výzkum orientovaný na praktickou public-policy. Studenti získají zručnosti jak vstupovat do terénu marginalizovaných komunit, jak prezentovat výsledky výzkumu v médiích a zejména jaká je úloha evaluace při zlepšování praktické funkce výzkumu v prostředí marginalizovaných romských komunit.

#### Povinná literatura:

- Grygar, J. - Stöckelová, T., 2007: Závěrem: Ghettoizace. In: Příčiny a souvislosti stěhování vsetínských Romů z pavlačového domu č.p. 1336 v říjnu 2006. Grygar, J. - Stöckelová, T. Praha: Rada vlády pro záležitosti romské komunity Úřadu vlády ČR.
- Dotazník pro „Atlas romských komunit“, 2012.
- McLaughlin, N. - Kowalchuk, L. - Turcotte, T., 2005: Why Sociology Does Not Need to Be Saved: Analytic Reflections on Public Sociology. The American Sociologist / Fall/Winter 2005.

#### Doplňující literatura:

- Vašečka, M., 2002: Rómovia a politická participácia - "Votate Ergo Sum". In: Rómske hlasy. Rómovia a ich politická participácia v transformačnom období. Vašečka, M., et al. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky.

- UNDP, 2002: Avoiding the dependency trap. Bratislava, UNDP.

Úkol na 2. týden: (studenti si vyberou jedno téma)

(1) Zamyslete se nad možnostmi smíření public policy výzkumu a výzkumu akademického a to na příkladu analýzy Grygara a Stöckelové. Jak zvýšit možný dopad akademického výzkumu na praktickou public policy při evaluaci přístupů praktické politiky?

(2) Analyzujte způsob sociografického mapování romských komunit v dotazníku pro „Atlas romských komunit“. Jaké informace budou policy-makers podle Vás chybět po zpracování dotazníku?

(3) Nemalá část výzkumníků pracujících na zkoumání tzv. romské problematiky se v kontextu střední Evropy stává angažovanými vědci. Jaké mohou být výhody „angažované sociologie“ (ve smyslu jak o tom píše Burawoy) při výzkumu romských komunit?

Rozsah práce: 1000 slov

Deadline: 28.10.2012

### **V. blok (9. týden - 13.11.2012):**

#### **DR. MICHAL NEKORJAK: UKRAJINŠTÍ MIGRANTI V ČESKU A JEJICH ETNICKÁ EKONOMIKA.**

Seminář se bude zabývat ukrajinskou migrací do ČR v posledních dvaceti letech s důrazem na ekonomické strategie. Na úvod se zaměříme na obecný přehled (historie, statistické údaje). Větší část semináře se bude zabývat *klientským systémem*, tedy institucí spojenou s organizováním práce a migrace Ukrajinců. Protože je tato instituce propojena s šedou ekonomikou, s omezováním osobní svobody a s organizovaným zločinem, státní orgány (ale i neziskový sektor) jí považují za nežádoucí a s opakovaným nezdarem se pokoušejí o její potírání. V semináři si ukážeme, jaká je logika fungování klientského systému, a proč je toto tažení neúspěšné. Seminář také ukáže, jak teoretické koncepty pomáhají výzkumníkovi popsat a pochopit jednání aktérů, tedy že jejich používání a rozvíjení rozhodně není samoučelné.

#### Povinná literatura:

- Light, I., S. Gold. 2000. *Ethnic Economies*. New York: Academic Press. Kapitola 1. (22 ANJ)
- Waldinger, R., H. Aldrich, R. Ward (et al.). 2006. *Ethnic Entrepreneurs: Immigrant Business in Industrial Societies*. London: Sage. (35 ANJ)

#### Doplňující literatura:

- Nekorjak, M. 2006. „Klientský systém a ukrajinská pracovní migrace do České Republiky.“ *Sociální studia* (1): 89–109.
- Portes, Alejandro and Sensenbrenner, J. 1993. “Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action.” *American Journal of Sociology* 98: 1320-50.

#### Úkol:

Pomocí webových stránek Českého statistického úřadu a jeho online dat či ročenek, které jsou tam ke stažení (případně dalších zdrojů) sepište analyticky deskriptivní zprávu o migraci Ukrajinců do ČR z hlediska evidovaných údajů. Tabulky, grafy apod. by neměly zaplnit více

jak 20 % z požadovaného počtu slov. Lze je však vložit na konec textu jako přílohu, která se do rozsahu nezapočte). Text by neměl být výhradně mechanickým převyprávěním čísel, ale i jejich analytickým komentářem.

Rozsah zprávy: 1100 slov

Deadline: 11.11.2012

## **VI. blok (11. týden - 27.11.2012):**

### **DR. MICHAL VAŠEČKA: VÝZKUM ANTISEMITISMU.**

Seminář se zaměří na analýzu antisemitismu jako specifického sociálního jevu, který nesouvisí s předmětem postojů antisemitů přímo a který už svým názvem víc zamlžuje než-li osvětluje příčiny tohoto jevu. Studenti se seznámí se současným akademickým diskursem na téma antisemitismus, budou mít možnost operacionalizovat objekt antisemitismu a zejména vymezení pojmu antisemitismus pro účely empirických výzkumů. Zároveň se seznámí s výzkumy antisemitizmu v komparativní perspektivě, mají možnost získat informace jak analyzovat fenomén antisemitizmu kvantitativními i kvalitativními metodami a fundovaně zkoumat sociologické i sociálně-psychologické faktory vzniku a šíření antisemitizmu.

#### Povinná literatura:

- Vašečka, M., 2006: *Sociologický výskum antisemitizmu na Slovensku po roku 1989 v kritickéj perspektíve*. In: Sociológia, 38/ 2006, číslo 4: s. 283 - 312.
- Bergmann, W., 1997: Antisemitism and Xenophobia in German since Unification. In: *Antisemitism and Xenophobia in Germany after Unification*. Kurten, H. - Bergmann, W. - Erb, R. (eds). Oxford, Oxford University Press, s. 21-87.
- Polák, S., 1995: *Masarykovi rodiče a antisemitský mýtus*. Praha, Ústav T.G. Masaryka.

#### Doplňující literatura:

- Enyedi, Z., 1999: Sources of antisemitism - evidences from Hungary In: *Authoritarianism and Prejudice. Central European Perspective*. Erős F. - Enyedi, Z. (eds.). Budapest, Osiris, s. 125-154.
- Krzemiński, I., 1996: *Czy Polacy są antysemitami?* Warszawa, Oficyna naukowa, s. 146-198.

#### Úkol na 2. týden: (studenti si vyberou jedno téma)

- (1) Analyzujte masarykovský antisemitský mýtus a vyslovte se k jeho zdrojům, funkci a příčinám permanence. Jsou lidé, kteří věří v židovství Masaryka antisemité?
- (2) Analyzujte kvantitativně vliv autoritářské osobnosti na prevalenci extrémistických postojů na příkladu výzkumu CVEK-u Bratislava (2011). /soubor SPSS u přednášejícího/
- (3) Kriticky zhodnoťte ve formě metodologického pojednání Bogardusovu škálu sociální distance ve výzkumu postojů k „jiným“ a specificky ve výzkumu antisemitismu.

Rozsah práce: 1000 slov

Deadline: 25.11.2012

## **VII. blok (13. týden - 11.12.2012):**

### **DR. MARTIN KAHANEC: SOCIAL AND LABOR MARKET INTEGRATION OF MIGRANTS: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES.**

Seminář se zaměří na téma sociální a ekonomické integrace migrantů jako společenské a ekonomické výzvy pro moderní společnost. Seminář podhalí nové perspektivy problematiky a podrobí kritice současnou paradigmatu vnímání problematiky tvůrci migračních a integračních politik ale také veřejností.

#### Povinná literatura:

- Martin Kahanec, Anna Myung-Hee Kim and Klaus F. Zimmermann. "Pitfalls of Immigrant Inclusion into the European Welfare State", forthcoming in International Journal of Manpower, Vol. 34, No. 1/2, (2013).
- Corrado Giulietti, Martin Guzi, Martin Kahanec and Klaus F. Zimmermann "Unemployment Benefits and Immigration: Evidence from the EU", forthcoming in International Journal of Manpower, Vol. 34, No. 1/2, (2013).

#### Doplňující literatura:

- Corrado Giulietti and Jacqueline Wahba, "Welfare Migration", IZA Discussion Paper 6450, 2012, forthcoming in Handbook of Migration, Edward Edgar Publishing.
- Barrett, A. and B. Maître (2011), "Immigrant welfare receipt across Europe", IZA Discussion Paper No. 5515, Bonn: Institute for the Study of Labor, forthcoming in International Journal of Manpower, Vol. 34, No. 1/2, (2013).

#### Úkol: (studenti si vyberou jedno téma):

- (1) V čem spočívá problém evropské agendy manažování migrace a jak se projevuje v praxi?
- (2) Popište hypotézi "welfare magnet" v kontextu migrace, vyjádřete se k její validitě, a vysvětlete proč v datech nacházíme pozitivní korelaci mezi imigrací a výdavky na sociální dávky.
- (3) Srovnajte míru pobírání sociálních dávek migranty a domácí populací v Evropě.

Rozsah práce: 1000 slov

Deadline: 7.12.2012